

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาเรื่อง “บทบาทของนายความในชั้นจับกุมและสอบสวน” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทบทวนบทบาทและหน้าที่ของนายความในด้านการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และศึกษาทัศนคติของนายความต่อบทบาทในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในชั้นจับกุมและสอบสวน โดยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร บทความ ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์นายความถึงทัศนคติต่อบทบาทในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ซึ่งกำหนดกลุ่มตัวอย่างคือนายความที่ทำงานหรือมีประสบการณ์ในด้านพิทักษ์สิทธิมนุษยชนมาไม่น้อยกว่า 20 ปี จำนวน 3 ท่าน

ผลการศึกษาปรากฏดังนี้

บทบาทและหน้าที่ของนายความในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในชั้นจับกุมและสอบสวน

ผลจากการศึกษาสรุปได้ว่า ในชั้นจับกุมนายความจะมีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือกับผู้ต้องหาหรือผู้กระทำผิดหรือกับเหยื่อ โดยพบกับผู้ต้องหาหรือผู้กระทำผิดเป็นการเฉพาะตัว ให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา และให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิที่พึงมี เช่น มีสิทธิพบและปรึกษาผู้ซึ่งจะเป็นนายความเป็นการเฉพาะตัว ให้นายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้ในชั้นสอบสวน ได้รับการเยี่ยมหรือติดต่อกับญาติได้ตามสมควร ได้รับการรักษาพยาบาลโดยเร็วเมื่อเกิดการเจ็บป่วย

ในชั้นสอบสวน นอกจากจะมีบทบาทในการให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา ให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิที่พึงมี แล้วยังมีบทบาทในการเข้าร่วมรับฟังการสอบสวนผู้ต้องหาที่ให้ปากคำได้

ส่วนบทบาทอื่น ๆ ของนายความก็ได้แก่ การวิจารณ์ การเรียกร้องให้มีการแก้ไขกฎหมายที่มีลักษณะเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน เผยแพร่กฎหมายที่ควรรู้ให้กับสาธารณชนได้ รับทราบ ตรวจสอบการกระทำของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติไม่ถูกต้องตามกฎหมาย เช่น ในการจับผู้ต้องหาต้องแจ้งข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกจับทราบ หากมีหมายจับให้แสดงต่อผู้ถูกจับพร้อมทั้งแจ้งด้วยว่า ผู้ถูกจับมีสิทธิที่จะไม่ให้การหรือไม่ให้การก็ได้ และถ้อยคำของผู้ถูกจับนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้

จากบทบาทนายความดังกล่าวมีผลต่อกระบวนการยุติธรรมคือ หากผู้กระทำผิดได้กระทำผิดจริงเมื่อนายความได้มีโอกาสพบ ได้รับรู้ข้อเท็จจริงแล้ว ก็จะทำให้คำแนะนำแก่ผู้กระทำผิดให้การรับสารภาพเพื่อที่จะได้รับการลดโทษ การดำเนินการก็เสร็จสิ้นโดยเร็ว เกิดผลดีทั้งต่อผู้กระทำผิดและเหยื่ออาชญากรรม หากเป็นกรณีที่ไม่ถูกต้อง ก็จะเป็นการตรวจสอบและถ่วงดุลไม่ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องของภาครัฐกระทำไปในทางที่ไม่ถูกต้องสมควร ทำให้กระบวนการยุติธรรมได้รับการยอมรับและเชื่อถือสมกับเจตนารมณ์และเป้าหมายสุดท้ายคือ “ความยุติธรรม”

ทัศนะของนายความต่อบทบาทในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

บทบาทของนายความในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในชั้นจับกุมและสอบสวนมีปัจจัยหลายประการที่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ของนายความให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ประกอบด้วย ความไม่เข้าใจของเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นประเด็นสำคัญ ทำให้เกิดปัญหามากมายของการละเมิดสิทธิของผู้ต้องหาหรือผู้ต้องสงสัย ความรู้ความเข้าใจและจิตสำนึกของนายความบางคนในเรื่องเหล่านี้ก็ยังไม่เต็มที่ ด้านงบประมาณที่รัฐจัดสรรให้น้อยไม่เพียงพอ รัฐบาลให้ความสำคัญกับเรื่องนี้น้อยมาก จำนวนนายความมีน้อย การกำหนดประสิทธิภาพหรือคุณภาพของนายที่รัฐจัดหาให้ ประเทศไทยยังขาดการกลั่นกรองถึงประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของนายความที่จะทำงานพิทักษ์สิทธิให้กับผู้ต้องหา และในประเทศไทยผู้ต้องหาไม่มีสิทธิที่จะเลือกทนาย และการกำหนดคุณสมบัติของการเป็นทนายขอแรง ในประเทศไทยยังขาดการคัดเลือกหรือกลั่นกรองบุคคลที่จะมาทำหน้าที่ทนายขอแรง สำหรับกลุ่มที่ตกเป็นผู้ต้องหาในประเทศไทย ส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในสิทธิของตนเอง ซึ่งการรับรู้และตระหนักใน ความสำคัญของสิทธิที่จะได้รับ ในสังคมไทยยังเป็นประเด็นปัญหาที่สำคัญที่ทำให้การพิทักษ์สิทธิ ที่ควรได้รับไม่ประสบผลเท่าที่ควร ประกอบกับการให้ความสำคัญจากภาครัฐต่อบทบาทของนายความ ในประเทศไทยยังมีน้อยเมื่อทำให้งบประมาณ และการกำหนดค่าตอบแทนให้กับนายความไม่สามารถสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ในการพิทักษ์สิทธิให้กับประชาชนมี ประสิทธิภาพ

การพัฒนาบทบาทของนายความให้ปฏิบัติหน้าที่คุ้มครองสิทธิมนุษยชน ภาครัฐควรตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายและเป็นกองทุนอิสระจากรัฐบาล และอิสระจากศาล อิสระจากอัยการและอิสระจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ มีคณะกรรมการเป็นภาคประชาสังคมหรือภาคประชาชน จากสภานายความ เพื่อให้มีความปลอดภัยและปลอดภัยจากการแทรกแซงจากฝ่าย รัฐบาลจริงและมีเงินเพียงพอช่วยเหลือประชาชน ต้องกำหนดค่าตอบแทนให้กับนายความให้มี

ความเหมาะสมเพียงพอ และมีค่าพาหนะในการเดินทางให้กับทนายความที่ปฏิบัติหน้าที่ไม่ผลักรถให้กับทนายความเช่นที่ผ่านมาทำให้ขาดแรงจูงใจในการทำงานช่วยเหลือสังคม

บทบาททนายความในปัจจุบันต้องทำงานในเชิงรุก ได้แก่ทำการเผยแพร่ กระตุ้นการเตือนให้ประชาชนมีความรู้และตระหนักในสิทธิของตนเองและหวงแทนสิทธิของตนเอง เมื่อเกิดปัญหาถูกละเมิดสิทธิจะได้สามารถดำเนินการและขอความช่วยเหลือได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้การดำเนินการไปในลักษณะเช่นนี้ยังต่อเนื่องทำให้ประชาชนมั่นใจว่าเขามีสิทธิและเขายังสามารถใช้สิทธิในการปกป้องตัวเองได้ด้วย และถ้าหากมีการละเมิดสิทธิของผู้ต้องหาหรือผู้จับกุมต้องจัดการอย่างรวดเร็วและเปิดเผยกับสังคม นอกจากนี้จะต้องมีกระบวนการตรวจสอบจากภาคประชาชน รวมกันเป็นพลังโดยไม่ยอมการใช้อำนาจอย่างไม่ถูกต้องของผู้บังคับใช้กฎหมาย ถ้าประชาชนมีความตื่นตัวและเข้มแข็งในกระบวนการทางกฎหมาย จะช่วยแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของประเทศไทยได้ในระยะยาว

ข้อเสนอแนะของผู้ศึกษา

1. สภาพทนายความจะต้องมีบทบาทและสนับสนุนให้ประชาชนมีความตื่นตัว รับผิดชอบต่อสิทธิและรักษาสิทธิของตน
2. รัฐควรจะต้องจัดตั้งกองทุนขนาดใหญ่ที่เป็นอิสระเพื่อเผยแพร่ความรู้ให้กับประชาชน และสนับสนุนเงินค่าตอบแทนการทำงานของทนายความ ทำให้ประชาชนมีโอกาสและสามารถเลือกทนายความที่ตนต้องการและไว้วางใจให้มาทำหน้าที่แทนตนได้
3. รัฐควรแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมให้มีขอบเขตที่ชัดเจนโดยเฉพาะกฎหมายที่ให้อำนาจในการตรวจสอบการกระทำของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม ไม่ให้ละเมิดต่อกฎหมายและสิทธิมนุษยชนของประชาชน
4. การกำหนดหลักสูตรการศึกษาของนักศึกษาด้านกฎหมาย มหาวิทยาลัยซึ่งให้การศึกษาคควรจะต้องมีหลักสูตรที่เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของประชาชน เป็นหลักสูตรให้กับนักศึกษาได้มีความรู้ความเข้าใจอย่างเพียงพอ
5. รัฐควรพิจารณาเพิ่มค่าตอบแทนให้กับทนายความให้เหมาะสม เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานช่วยเหลือสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ
6. รัฐควรกำหนดประสิทธิภาพหรือคุณภาพของทนายที่รัฐจะจัดหาให้ กลับกรองถึงประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของทนายความที่จะทำงานพิทักษ์สิทธิให้กับผู้ต้องหา และควรให้สิทธิผู้ต้องหาที่จะเลือกทนายความด้วยตนเอง

7. รัฐควรกำหนดคุณสมบัติของการเป็นทนายความขอแรง และมีการทำประวัติในการทำคดีให้ผู้ต้องหาได้คัดเลือกผู้ที่มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญ

8. ภาครัฐและองค์กรศาลควรเข้ามามีส่วนร่วมในการควบคุมจรรยาบรรณและความประพฤติของทนายความเสมอ และส่งเสริมวิชาชีพกฎหมายให้ได้รับการยอมรับนับถือจากประชาชนและเป็นที่ยิ่งของประชาชนได้

9. รัฐควรออกกฎหมายรับรองมาตรฐานความประพฤติของทนายความ เนื่องจากวิชาชีพทนายความต้องเสนอบริการทางกฎหมายแก่ประชาชนที่ถือได้ว่าเป็นบริการสาธารณะ (public service) ประการหนึ่ง ที่จะต้องมีการตรวจสอบอย่างเข้มข้นและมีมาตรฐานที่สูงกว่าองค์กรที่ไม่ได้มีลักษณะเป็นองค์กรวิชาชีพ

10. สภาทนายความต้องกำหนดมาตรการลงโทษทนายความที่กระผิดจรรยาบรรณ (Ethics) มีกระบวนการเกี่ยวกับคดีที่โปร่งใสและเป็นสาธารณะ ประชาชนเข้ารับฟังได้

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเพื่อประเมินผลการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายจากทนายความขอแรง

2. ควรมีการศึกษาถึงความพึงพอใจของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ได้รับความช่วยเหลือจากทนายความขอแรง